מ ד י נ ה

י ה ו ד י ת

ב ד ר ך

בס"ד, גליון מס' 22 ("מי בא" 214) – ט"ז אדר התשפ"ו

אפס כי לא יהיה בך אביון"

"המלה האחרונה"

"אסתר סוף כל הניסים" שניתנו להכתב, ובה מסתיים עידן המקרא ונחתמים כתבי הקדש, כפי שאדר הוא סוף השנה היהודית (וחגיה) הפותחת בניסן של יציאת מצרים. ניתן אם כן להתבטא שפורים הוא **המלה האחרונה של התורה הכתובה.**

התורה היא כולה "א-להית"-"דתית" ומועדיה "מועדי הוי"ה", ואילו פורים של אדר הוא **חג האדם** או האדמיות. שם שמים לא נזכר במפורש במגילה, **א**לופו של עולם ירד **לד**ור בתחתונים (-ראה בראש הגליון הקודם) ולפעול דרך האדם שעל הארץ, והנסים הגלויים, שהם כאבוקות בלילה, הופכים ל**השגחה פרטית** של ניסים נסתרים, כמו-טבעיים, רצופים ומצטברים, בבחינת יום (וכדברי חכמים, אסתר נמשלה ל**איילת השחר** שבסוף הלילה וניסיו, אבל בה, ובסיפור המגילה כולו המתגלגל כמו-מאליו, רמוז גם העידן שמעתה ואילך – ה**השגחה** ה**פרטית**, בגימטריא של **רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר**!). ניתן אם כן לומר שתכלית ה"ענין הדתי" הוא האנושיות ותיקונה, כשם שאור-היום הוא תכלית הלילה; תכלית ה"דאורייתא" הוא תקנות "דרבנן" האינסופיות (שפורים ראשון להן), תכלית הנבואה – החכמה, ותכלית נסי המקרא היא לגלות את ההשגחה הפרטית שישנה בכל רגע ובכל אדם שעיניו פקוחות לה.

יום הכפורים ופורים

נוכל להמחיש את כל זאת בַּיחס שבין יום הכפורים ופורים, השווים (כמעט) בשמם, ובשניהם ישנו **פור-**הוא-ה**גורל**. ביום הכפורים הגורל מוטל "לפני הוי"ה" במקדשו, ובפורים זכינו בגורל שהוטל בידי בן-אנוש ובגלות. והנה על יום הכפורים

שהוא פיסגת הענין ה"דתי", נאמר ש"אינו מכפר עד שירצה את חברו", כלומר שהענינים שבין איש לרעהו מתלווים לָעיקר שהוא בין אדם למקום, ואולם לאחר שמגיעים לאדר ונתקבל חג הפורים, נוכל לומר שכפרת יום הכיפורים תלויה ועומדת עד שירצה את חבירו **בפורים**; **הענין שבין אדם לחבירו הוא העיקר והוא תכלית הכפרה הדתית אשר לפני ה'!** [או בסגנון אחר, מרוכך מעט: ביום כיפור התכלית הוא הפיוס והשוויון (גם בגימטריא!) בין **איש – לרעהו** (ונזכר בנחמיה "משלוח מנות", גם בראש השנה הפותח את ימי התשובה), אך התכלית היא להגיע ל"מתנות לאביונים" גם כשאינם חבריך המוּכָּרים לך, אשר זוהי פיסגת מצוות הפורים כפי שיתבאר בהמשך]. וכך נמסר מפי אדמו"ר הזקן: אהבת ה' ואהבת ישראל שתיהן כאחת חקוקות בנפשו רוחו ונשמתו של כל אחד מישראל, ומקרא מלא דיבר הכתוב "אהבתי אתכם אמר ה'", הרי שגדולה אהבת ישראל, שאוהב מה שהאהוב אוהב.

וניתן לראות (או לרמוז) כי פורים מתחיל ממקום שנגמר יום הכפורים: יום הכפורים מסיים את ימי התשובה ב-**י'** בתשרי, ואילו "זמניהם" של ימי הפורים מתחילים בי"א בי"ב ובי"ג (באדר), בהם (היתה) מגילה נקראת לבני הכפרים, כפי שפותחת מסכת מגילה [ולמי שמצוי קצת במושגי הקבלה, משעת ה"נסירה"-הבריאה המתרחשת בראשית כל שנה, ועד יום הכפורים (כולל), עדיין היצורים עומדים "אחור באחור" (זה לזה. וכלפי הבורא, כי המרחק בין הבורא לנברא הוא אינסופי ו"לא יראני האדם וחי"), אך בי"א בתשרי מתרחשת "חזרת פנים בפנים" ומתחילה שמחת חג הסוכות, ולעניינו בפורים-של-אדר: בתחום שבין אדם לחברו נדרשת דווקא עמידת פנים בפנים, בשוויון גמור עם הזולת, יהיה מי שיהיה].

דור אחד-עשר למלכות

נוכל לקשור לכל זה את הידוע בדברי חכמים כי "דוד מלך ישראל חי וקיים" שימש סימן לקידוש החדש, וזאת משום שעידן המלכות דקדושה פותח באברהם (ב"עמק המלך") ומסתיים ביאשיהו, הדור השלשים לאברהם, כשבמרכז נצבים דוד (בדור ה-14, כמספר שמו) ושלמה (בונה המקדש כשהירח במילואו). ואולם נראה כי המלכות "נכנסת לתאוצה" בדור ה-11, דורו של **בועז**, אבי עובד אבי ישי אבי דוד, ככתוב בסוף מגילת רות. מה קרה אז? – בועז הוא זה שתיקן לשאול בשלום חברו בשם, באומרו לקוצרים "ה' עמכם" – תקנה מחודשת ולא-פשוטה, ככתוב בפרק תשיעי של ברכות – מתוך מודעות שהענין הא-להי יורד וחל על פעולות ומצבי אנוש. אף-הוא בועז "לוקח אחריות אישית" ופורש כנפיו על רות הגיורת האביונה, לאחר שאיחל לה בכנות שה' יאמץ את הבאה לחסות תחת כנפיו, וזאת מתוך הפנמה של צֶדקת דברי רות "גואל **אתה**" ואם לא תפעל אתה-עצמך בשמו הרי איחוליך ריקים ולא רלוונטיים! מרגע זה מתנוצצת מלכות הקדושה בארץ, **כיד ה'** הבוחר לפעול במציאות בתוך ומתוך מעשי האדם המייצג אותו, מה שבא לביטוי שלם בשכינת הכבוד לעין-כל במקדש שלמה.

"בקום עלינו אדם" –

ולא מלך – "זה המן" כמו שאמרו רבותינו. בדרך כלל היו קמים עלינו מלכי אימפריות המייצגים אלהים אחרים, אך מאחר שנואשו הללו מלגבור על א-להי ישראל, א-ל עליון הפשוט והמופשט מכל תבניות מוגבלות מעשה ידי אדם, בא **המן, המין ההמוני, ההומאניסט** המזוייף, וטוען: יהודי בגלל ייחודיותו הנבדלת ודתו הא-להית אינו יכול להיות אדם, פשוט ושוויוני, ואחת דינו להיגזר מארץ החיים בעולם החדש! – טענה הנשמעת גם בימינו לאחר מות כל הדתות. בסיפור המגילה נתברר להדיא היפוכו של דבר: אדמיות ללא א-ל אינה יכולה להינצל מן האגוצנטריות והאינטרסנטיות האישית הנמוכה, המלאה חרדה וחימה רצחנית, וזה בדיוק מה שמפיל את המן-עמלק המולק ומפריד בין הא-להי והאנושי, ומעלה את מרדכי ואסתר (המיוחסים שאינם מבקשים דבר בשם ייחוסם) לייצג את האדמיות המחוברת לאלקיות בה פועל אדם מתוך מודעות לכח הא-ל השרוי בקרבו ממש, לוקח אחריות בשמו להיטיב לכל בתוקף ובגבורה, וגם במקום ספק-סכנה אינו מוכן להשתחוות ל**אל אחר** (בגימטריא **עמלק**). מעתה "אתם קרויים אדם" ומייצגים (גם לעיני כל הגויים, היודעים היטב כי יהודי הוא "מענטש") את האדמיות הקדושה המזמינה את אלופו של עולם לדור בקרבנו במקדשו, בתוך כל אחד ואחד מן היהודים, ובהמשך גם בקרב הגויים כולם (עד שלא ייוודע בין ארור המן לברוך מרדכי, שיתפרש לענייננו: בין יהודים המקדימים "סור מרע" להללו המקדימים "עשה טוב", ובין גויים-הגונים המונָעים משנאת עמלק להללו המונָעים מאהבת ישראל).

מתנות לאביונים – פיסגת שמחת הפורים

כדברי הרמב"ם ז"ל (הלכות מגילה ב,יז): מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ומשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים הללו דומה לשכינה, שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

הקב"ה השלם-לעצמו ברא את העולם החלקי, החסר מצד עצמו, כי נתאוה השלם להיות "שלם וחצי" (כלשון המקובל הראשון ר' אברהם אבולעפיא) שהוא הוא השלמות המבוקשת, ולשם כך ברא את החסרון המתאוה להתמלא ואת התענוג המופלא הכרוך בכך. "הקב"ה אוהב את העניים" כי האביונים חסרי-הכל המתאוים לכל דבר, הם המייצגים-נכונה את עצם הבריאה שמצד טבעה הראשוני "לא יחדל אביון מקרב הארץ", ואולם תכלית הכוונה היא מילוי החסרון בפתיחת הלב המשמחת את האביונים, מתוך הבנה ברורה שבאמת לאמתו כולנו אביונים גמורים ביחס לשלימות הא-לקית העצמית, וכל עיקר בריאתנו לא באה אלא לשם עונג השלמת החסרון של הזולת, ומיניה וביה השלמת חסרוננו שלנו. לשם כך באה מצות הצדקה, בלשון **אפס כי לא יהיה בך אביון**. האביון הוא אפס גמור, וגם אתה אפס, ובפתיחת הלב כַּמצוה בשמחה אתה "עושה רצונו של מקום" וממלא תאוותו בבריאה, וגורם לכך שלא יהיה בך (- גם בך עצמך) אביון הנשאר בודד וחסר-כל, אלא ממולא כל שעה בסיפוק תאוותו והשלמת חסרונו.

האביון הוא אם כן "חפצא של מצוה" ו"היכי תימצי" לתכלית הכוונה. **אפס** בגימטריא **מצוה**, מצות הצדקה שהיא "סתם מצוה" כדברי התלמוד הירושלמי, ו**אביון** שתאוותו מתמלאת עולה 63, 3 פעמים **חדוה**, שהיא שרש ה**תענוג** (-529, חדוה בריבוע). וכדברי חכמים "אי אתה מצווֶה לעשרו" – כלומר מצב האביונות שלו (וגם שלך עצמך) הוא אמיתי לגמרי, "יאה עניותא לישראל" עם עני ודל הממעטים את עצמם, ולכך נבחרו למילוי תדיר ומענג של חסרונם בתשובה שלימה, ומילוי תאוותו של הבורא בבריאתו. ואף דוד המלך עומד לפני בוראו ואומר: עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי (תהלים קט,טז) – מתרוקן ומתמלא בחסדך בכל עת ובכל שעה.

אבְיונה הוא הכינוי בפי קהלת (יב,ה וכן בלשוננו היום) לשיא תאוות ועונג הזיווג המתמלא, ובגימטריא **הדסה**-היא-אסתר האבודה בבית המלך, אך חסרונה מתמלא בדרֵוֶש בְּנָה בונה המקדש השני (שנשלם באדר), ובבוא הניצוצות האובדים והנדחים שנתפזרו בשבע ועשרים ומאה מדינות מלכותה להשתחוות בהר הקדש בירשלים.

* * *

"אפילו כל המועדים בטלים, ימי הפורים אינם נבטלים" (סילוק לפרשת זכור עפ"י חז"ל). לדרכנו נאמר: בסוף השנה בטלים, כלומר נכללים ונטפלים לפורים, ומכוחו הם חוזרים ומתחדשים ביתר-שאת החל מניסן הקרב ובא.

ובימים אלו, בהם עוסק עם ישראל במאמץ לבער את שרש הרוע העמלקי, יש לקוות ולהתפלל על חידוש פנימי של המדינה הארצית וחיבורה הָדֵק היטב אל שרשיה היהודיים הייחודיים, בספר התורה שעל לבה, לטוב לנו – ולעולם כולו – כל הימים, לחיותנו כהיום הזה, וצדקה תהיה לנו כי נשמור את כל המצוה כאשר צוֶינו. לא עוד עבדי אחשורוש נהיה, אלא עבדי ה', ותהילתו בפינו בהלל שלם.

ויספו ענוים בה' שמחה, <u>ואביוני אדם</u> בקדוש ישראל יגילו (ישעיה כט,כב).